

De Vita christiana.

CXXII

retur: q̄a vt Augustinus d̄t non punit ali-
quis a deo p̄ eo q̄d facitur: eilet: sed p̄ eo q̄d
facit: id est q̄d deuotarie aliqui vulgari di-
cūt: nescio q̄d facerē: sed scio q̄d iam velim.
Quarto q̄ cogitat de actu carnali sine tñ
delectatiōe: et hoc est veniale peccatū: si cut est
alia cogitatio otiosa: vnde, b. Thomas. ij.
iniaz: dist. ij. iij. q. 3. art. iij. ad quintum.
Quinto q̄ cogitat et cū delectatiōe: sed si
ne aduertentia: et hoc non est mortale.

Sexto q̄ cogitat cū delectatiōe et aduertentia: et tñ auertit se dum aduertit. Et hoc si
milit̄ est veniale.

Septimo q̄ cogitat et aduertit periculum
peccati mortalis: et non auertit a se: et hoc
est mortale: vide Berfonem: vide et Bona-
uent. super. ij. dist. xxiiij. vbi querit an pars
inferior possit peccare absq̄ superiore etc.

Consiliū meū est: vt mox vbi senseris tur-
pem cogitatiōem te auertas: ne cadas in la-
queū: et sic euades oēs illas inextricabiles
et periculosas distinctiones. Ecce igit̄ quos
modo in primo errant: putando q̄ propter
multitudinem tentationū peccent. Sed neq̄
in hoc primo solū: sed etiā in secundo errant.

¶ Dico igit̄ secundo q̄ etiā in secundo errant
sq̄ propter multitudinem tentationū grati-
am perdāt: non em̄ eam perdūt: si tentatiōi
aio non consentiāt. Homo em̄ quantumcūq̄
sentiāt: etiā si quasi operiatur hac tentatiōe
quādiu ratio cōtradicit: nec cōsentit hic ta-
lis charitatē non amittit. Et ad hoc pro in-
tellectu tres adduco similitudines. primā de
igne. scdm̄ de pugile: et tertiā de mala mu-
liere. exemplū de igne. Ecce ignis qui i die
ardet: in nocte operiri solet cinerib; a q̄bus
ita extinguit: vt tñ mane alterius diei scin-
tilla aliqua inueniāt: que scintilla dū queri-
tur: lateat nihilominus tñ ibi inueniūt: et
de eadē scintilla vehemēs ignis reparat: si
cut prius. ita est de scintilla charitatē: que
quātumcūq̄ operat tentatiōibus: si bec in-
teritio maneat in ipso: vt adhereat deo: et nul-
latenus consentire velit alicui peccatō mortali
vnius remanet secure ipse ignis charitatē: et
quī postea tā magnus erit: vt prius. Exem-
plū de pugile. Aliud non dissonū a proposito
de pugile in duello: qui quātumcūq̄ deici-
atur et percutiatur: non reputatur victus nisi

cōsentiāt. Dicendo reddo me victus. Sic
nec spūs hoīm vincit a diabolo: nisi cōsen-
sus volūtatis adueniat. Nam andūq̄ est in
hoīm tentatiōis conflictu. Dñe deus me
fac mihi fm̄ iudiciū et affectus rōnis: et non
scdm̄ id q̄ insensualit̄ versat. Simile dico
De oī tentatiōe non em̄ iudicat a deo pos-
mo scdm̄ sensum: vel sentimentū carnis: sed
fm̄ sensum rōnis et voluntatē aīe. Duplex
em̄ volūtas est in hoīe: siue duplex legitur
dicit Ap̄lus. Lex carnis: et lex spūs: vnde
et idē Ap̄lus dicit se concupiscere fm̄ legem
carnis: et carnaliter delectari cōtra spū-
ritus voluntatē: sed q̄ illud q̄ concupisceret
bat: nolēbat et cōtra voluntatē hoc faciebat
imo: vt magis pp̄ie loquar non faciebat il-
lud: sed patiebat. Ideo dicebat ego nō ope-
ror illud: s; quod habitat in me peccatū. Ita
quocūq̄ quicūq̄ tentat: carnali concupiscen-
tia: ira: rancore: inuidia: aut alio q̄cūq̄ peccatō
q̄d diu ratio tua non vult huiusmodi: sed vt
potest reluctantē et libētē exponerari vellet ab-
impugnatiōe tā pestifera non tu agis illud
sed magis videri pati: vñ nec iudicaberis:
fm̄ hoīm peccati sensum: sed fm̄ rōnem et
voluntatē consensum. Si ille aduenerit ius
dicandū te scias. Et quid mirū: si duplex in
hoīe reperiat voluntas: quāz velit vna: al-
tera quodāmodo nolit. Cum et in ipso redē
proze nro duplicem quocūq̄ fuisse voluntatē
nouimus: vñ qua voluit calicē passionis
trāsferri a se: et aliā qua iuxta dei patris vo-
luntatē voluit pati. Videat itaq̄ vt nō te
deiciat volūtas sensualitatis: adhereat fī-
deliter deo: volūtas spūs et rationem in te.
Exemplū de mala muliere. Tene super hoc
exemplū mulier: nequaz: q̄ nunquā cogere
ad hoc valuit vir suus: vt taceret. Nam cū
proiecta in scenū: siue in lutuz: et quasi tota
inde cooperta et occlusa inquireret a viro suo
an adhuc nō sileret: cōuersa ad eū voce pro-
caci: vt poterat: Rūdit. Non adhuc sileo.
Ita ergo et tu cū quasi totus inuolutus lu-
to fueris: tentationū: noli cedere neq̄ te victū
reddere: sed corde et ore clama cōtra impu-
gnātes te tentatiōes: et dic adhuc non sileo
ab adherendo dño deo meo: et retinebis in-
nocentiā: sicut mala illa mulier: retinuit su-
am maliciā: seu nequitia. Sile de alia mu-

Sermones Alphabetici

liere legif: que dixit patru efferatum / cu ma-
ritus diceret esse demellum / q̄ dissentio duz
a deo increfceret: vt marit⁹ vxorem per sub-
merfione cogere veller: vt diceret patru non
rafum / cu iam pre aqua loqui non poffet /
fuit illi fupra aqua digitos duos in modu
fepicis / fignificas fe adhuc in fua perfifte-
re inia de prato raso. Et quedã alia / per oia
fiftr appellauit maritū fuū pediculariū [ein-
lufet: hoc cum prefubmerfioe afserere non
poffet / vnques pollicia fupra aqua compos-
fuit / in modu interficiētē pediculos. Et fic
tu fac in bonuz qd̄ ille in malū / z p̄mneto
in fua tua / z non perdes gratiam. Et tu de
aqua tentationum / z de luto fecis clama.
Saluū me fac deus / quoniam intrauerit
aque vsq̄ ad animā meam / infufus lum in
limo profundū zc. Ecce quomodo tales fu-
fillanimes / etiā in illo fcoo errant / dum fe
putant / gratiā perdūros / propter tentati-
onum multitudinē.

¶ Dico tertio z vltimo / q̄ etiā in tertio
erant / dū credunt / p̄pter tentationū multu-
plitatē / fe gloriā z beatitudinē amiffuros
Falfum em̄ hoc est: quin potius cōfequun-
tur gloriā duplicē / z fup hoc peccatoz pur-
gationē / z penaz remiffionē cum meritorū
augmēto. Confequit̄ inquā primo tenta-
tus duplicem gloriā: quia quocūq̄ peccato
tentat̄ pre alijs acruis / tāto fi legitime cer-
tauerit / conaberis a deo gloriofius. Et tenta-
ta⁹ habebis a deo premiū duplex / vbi nō
tentatus premiū habiturus est fimplex.
Confequit̄ fecundo purgationē peccatoz:
quia quāto plus fent̄ alicuius p̄cā fatiga-
tionē / tanto amplius fi non cōfentias con-
fequer̄ inde peccatoz tuorum purgationē.
Item per refiftentiā afidua tentationū ex-
trudunt̄ reliquie peccatoz fi n̄ b̄mata / ma-
le difpofitiones z habitus / z boni habitus
ingignunt̄. Confequit̄ tertio remiffionē
pene z meritū glorie / q̄ in b̄mōi confictu /
cū quis tentat̄ / contingit vt plura p̄mittan-
tur venialia: ita etiā econtrario p̄tingit f̄m
Doc. cōiter: vt pena illa quā fufinet in res-
fiftēdo deleat penā venialibus debitam ex
vna parte crefcat meritū / propter pugnam
contra vitia z laborē pro virtutibus. Ita-
bes ecce q̄ non oportet timere illa tria: fcilz

cafum in p̄cā / perditionē gratie / z amiffio-
nem glorie / p̄pter tentationū multiplicatē
Sed nibitominus boiem esse debere boni
ai / patientiā habere z in via dei p̄ccere.

¶ De tribus regulis / quibus
tentatus vti debet.

¶ Sed ais / z quid agā / dum ita me fens-
fero tentatōibus def̄eratiōis / ire / concupi-
fcentie / aut aliāz paffionū obui. Respons
deo breuiter q̄ tenere debes tres regulas.
Prima est cōtraria obijcere. Secūda est in-
ipicari. Tertia est fugere [f̄ch fperren ver-
argwenen / f̄iet en.]

¶ Prima regula est Reniri
[f̄ch fperren.]

¶ Prima regula est cōtraria obijcere / res-
niti / repugnare [f̄ch fperren.] Hoc fac vt
in quacūq̄ tentatiōe / de qua impugneris
femp cōtraria obijcias. In quacūq̄ parte
quis fe fentit p̄oniorē ad malū / z tentari
poffe facilius ibi femp apponat remedia
ipfoz p̄ecie cōtraria z fol. citius / vbi grā.
Primo / fi quis nimis ad fuperbiā / ad ma-
nem gloriā / factantiaz / vel ambitionē indi-
natus est / humiliet fe tacēdo / humiliā opes-
rando z defpecta / imp̄ecciōes fwas an̄ ocu-
los itatuat. Si quis nimis tenax est largis-
tati inferuiat. Si nimis ad lubricitatē in-
clinatus est / vitet occafiones. Si quis iras-
cundus est z vehemēs / z cōmouet facili-
ter fugiat occafiones ire / z quā cū violentia in-
tendat mētis trāquillitati z māfuetudini
me tus n̄. q̄ maiores iuxta philofophoz
fniām exp̄tunt minores. Si quis deinde
imp̄ariens est ad quēuis aduerfa exēpla pa-
trū / z maxime Chrifti / z fanctoz martiruz
aīo fep̄er euoluat. Si quis nimis zelofus
etiā in caufa iufititē z p̄ impetū fpiritus n̄
mū efferat̄ / zelum cū modētia temperet / et
q̄ etiā ipfe in multis offendit / cogitet. Q̄
d̄ f̄ctū iudicē deum fuper fe habeat / for-
midet. Si quis gulofus est / vitet occafio-
nes gule. Si quis inuidiofus est / conciet
fe ad charitatē proximī. Si accidiofus est
nimis pulillanimitis z p̄uidus cauere fibi
debet a nimio timore. Si em̄ cor fuū z na-
turalia fequit̄ / ad defperationē vel in n̄mi-
am mētis deflectionē perueniet timor est vti-
lis duris z diffolutis / ac remiffis: q̄ timor

teret / et custodit. timoratis vero ac pau-
dis / si accedat timor / ad peccati eos addu-
cet / vñ de conuertere se debent potius ad con-
solatoria et dulcia q̄ ad contraria. Consola-
toria in quā non carnalia et mundana: q̄ ta-
lia post se maiore reliquunt trititiam / sed
spūalia. Porro / si quis est scrupulosus in
p̄sca nimis leuiter studeat cordis libertate.
Hoc ergo discat homo in suis tentationi-
bus semp̄ contraria obijcere / et hanc regulā
obseruare. Super quo hēmus exemplū in
naturalibus ciuilibus et monasticis. P̄rio in nā-
libus. Nā in naturalibus tria contrariis con-
stant frigida calidis t̄panē / et calida frigidis
profecto stultus esset / qui calorem calori / et fri-
gus frigori adijceret. Virtus irrigat sicca-
tis t̄pē / sed sars cōplutus nō irrigat ampli-
us / ve ve q̄ scit extolere ortū suū / et nescit ex-
colere aiām suā. Anima plus est quā ortus
suo plus etiā q̄ corpus. Contraria ḡ obijce-
toris virib. Secūdo habemus exemplū de
hoc in ciuilibus et moralibus. Ecce in ciuita-
te obfessa. Si ex vna parte impugnat ab ho-
stibus oēs illius ciuitatis incole / ad eā par-
tem certatim currūt. Sic dum domus vna
incesa est / aut fluitio torretū impetita. Sic
et tu / oēs vires collige cōtra eam partē / vbi
te impugnari vehementius p̄ tentationē vi-
deris. Tertio habemus de hoc exemplū in
monasticis / fecerat hoc quidā monachus:
de quo conquesti sunt demones / q̄ ipsos
cōfunderet / quia cū ipsi eum vellent extolle-
re / ipse se deprimebat / et cū eum in despera-
tionē niterent impellere / ipse ad spem se eri-
gebat. Ecce prima regula quā et non ignora-
uit Aristoteles / secūdo Ethicorū circa finem /
quo docet hoc sub similitudine curia recti-
ficādi / que in contrariā partem trahimus:
vt sic ad medium pertineant.

¶ Secunda regula est suspicari.

¶ Secunda regula est suspicari / verarg-
uēni / omnia ad que voluntas cum quo-
dam quasi impetu et vehemētia / sine p̄uia
deliberatione inclinā / quantumcūq̄ ap-
pareant sancta / habeant suspecta: quia com-
muniter sunt motus sensualitatis et passio-
num / quibus hostis antiquus / persepe se im-
miscet. Iuxta illud q̄ scriptum est Michae
septimo. Ab ea que dormit in sinu tuo / te

custodi / sc̄ sensualitate / vt ipsa non domi-
net rationi tue / tanq̄ mulier viro. Si enī
hanc potestatem tali mulieri dederis / ipsa cō-
traria erit et rebellis viro suo / id est sensua-
li rationi / placeat vel displiceat tibi. Et qd
igit faciam cū tali vxore litigiosa? dico / p̄ si
non poteris eā sic subiugare / vt sit omnia
subdita viro / semp̄ tamen ei resiste nec vnq̄
ei cedas. Et sic erit vt huiusmodi rixa et pu-
gna / corā deo tibi reputet p̄ victoria. Si q̄
dem non solum vicisse malū / bonū est / sed
et p̄ virib. malo restitisse. Imo dico q̄ non
nunq̄ melius est / diutius pugnam exercere /
q̄ cito p̄ualere / atten dit namq̄ prudens
tū suoz velle potius q̄ polle. Et sicut pos-
se vincere suum est / ita vincere velle nostrū
est. Et q̄quam in vtroq̄ grā dei necesse est
vt concurrat / in velle tñ magis q̄ in posse /
liber arbitriū hominis sibi locū vendicat
vnde iuxta ipm / militum suorum: dñs cert-
tamē ad remunerandū peniāt.

¶ Tertia regula est fugere et tenta-
tionem non optare.

¶ Possit quis dicere / ex quo tanta bona
extentatione pueniunt / ergo tentatio est op-
tanda et querenda. Contra hos est regula
ista q̄ dicit q̄ non sit querenda. Sed ais
quid igitur faciam? respondeo et dico

¶ Primo: q̄ tentatio non est querenda.
Non enim est p̄pter iam dictas vtilitates
pugna optanda: ne videamur optare peris-
culu / quia q̄ amat periculum p̄bit in illo.

¶ Dico secundo: q̄ si venerit / est virilis
ter agendum in nomine eius qui non pas-
titur nos tentari vltra id quod possumus
sustinere / Qui et quotidie humiliter et fida-
cialiter idcirco supplicare debemus quod
ipse docuit / et ne nos inducas intentatio-
nem.

¶ Creditur namq̄ quod bec ip-
sa clausula breuibus verbis sed ampla viri-
bus / in tentationibus irruentibus deuota
mente replicata / non mediocri sit efficacie
de quo nullus estimo dubitabit / nisi infis-
delis et is qui ignorat quis eius autor sit.

¶ Dico tertio: q̄ regulā hanc ponit Se-
neca: Non enim approbat eos / qui sibi ad-
uersitates asciscunt sed que accidentes eq̄
nimiter tolerant.

X

Sermones

¶ Dico quarto: q̄ s̄c̄i r̄ s̄c̄i doc. eā ponūt
L. 10. di. st. xxi. r̄ Bonauen. dist. xxij. sc̄di
qui asserunt q̄ tentatio desiderari non des
bet presertim ab infirmis r̄ parue charita
tis. Nam vt dicit Bonauen. Tentatio p̄
ut est materia exercende virtutis/a viris in
f̄tis desiderari potest / ab eis potissime qui
in charitate feruent ad eo q̄ ignis deuotio
n̄ ipsorum / plus inflammat ex presentia
contrarij q̄ extinguitur / ab eis autem qui
sunt modice charitatis / non sic desiderari
debet. Et est exemplum qz ventus perflās
fornacem / magis r̄ magis accendit / sed can
delam extinguit: r̄ ideo tentationis impul
sus precipue infirmis / refugiendus est / ḡ
irreformatos q̄ sua dent q̄ paruuli in eorū
monasteria se recipiant.

¶ Dico quinto: q̄ in exemplo habuerūt
hanc regulā sancti patres hoc seculū r̄ pec
candi occasionem fugientes / antra deserti
penetrātes de quoz numero fuit bea. Hier.
qui iouiniano sibi obijcēti r̄ impperanti
fugam r̄ dicenti si omnes ita fugerent secu
lum / quis vellet populo p̄esse / gignere pue
ros. r̄ c. R̄ d̄. Si omnes essent sapientes
quis tecum vellet esse fatuus. Et bea: Arse
nius audiuit vocem sibi querenti quomō
saluus fieri posset dicentem Arseni / fuge
r̄ tace / quiesce.

¶ Dico sexto: q̄ ad stipulat huic regule
vulgatum puerbium / non opus est / diabo
lum in edes depictum ire / etiā absq̄ hoc in
troibit | man darff den tuffel nit ins hufz
malen / er kan ondes darin kumen / item mā
darff nit lufz in belz setzen sie wachsen selbs
dar in | non necesse est pediculos pelliceo in
ijcere / qz sponte illi nascuntur. Neqz pul
ices oportet proficere canibus in pellem
per se crescunt in augusto : r̄ Musce ipse
Porcellis anthonin / non inuitati sponte
veniunt. Musca canes mimi sunt ad con
uiuia primi. Habes ecce regulam tertiam /
scilicet tentationem non appetere. Sed si
venerit inde nō debes vt dixi turbari / quas
si pecces / gratiam amittas vel gloriā sed
equanimiter tolerare: quia tunc plurimam
affert vtilitatem. Et qualem inquis affert
vtilitatem? Respondeo r̄

¶ Dico septimo: q̄ multiplicem. Primo

enim erudiet / qui c̄m non est tentatus / qd
scit r̄ Ecclē. xxxij. Plane nihil valde clas
re nouit / quia lit mei r̄ fel / q̄ gustau. r̄ v̄ris
q̄ q̄ is qui non gustauit: sed solum de hoc
audiuit vel legit r̄ tentatus profunde nouit
intelligere loqui r̄ docere. Et scribere de re
bus in quibus tentatus est / verbaq̄ eius
sunt magis intelligibilia r̄ affectus natu
ritia. Sic bolus pulmenti / qd mater ore p̄
prio pretertauit / magis conuenit puero q̄
nō pretertatus tum qz in calore / per hoc te
peratus r̄ probatus est: tum quia sem̄ dis
gent̄ est in ore matris / qz fm̄ Albertū De
habet naturam stomachi. Secundo / tenta
tio humiliat Gregorius / Vicia dum nos
tentant / proficientes in nobis virtutes hu
miliantur. Tertio: tentatio facit misem r̄
compassiuum circa proximos / quia tenta
tus didicit ex his que passus est / mis
rorum misereri / sicut ipsi peccatores publi
ci sicut publicani r̄ meretrices / nemine iudi
cat / neminem damnat / domino suo stant
aut cadunt aut sibi stant potius / potens ē
em̄ deus stabilire eos / sicut r̄ me fecit: post
tot lapsus vt dicit Berson in centilo gio de
impulsibus / decades. r̄. Consideratio sc̄da.
Quarto: tētatio negligētā repellit. Psal.
Proba me deus r̄ tēta me: glosa / ideo dicit
tenta me / qz nisi tentaret negligētes essem?
Tandem quinto: tentatio virtuti addit.
Sene. multum adijcit sibi virtus lacessita
lacessita scilicet per tentatiōem / quia p̄ hoc
exit in exercitium actus ratione cuius au
getur habitus verbi gratia: humilitas dū
ptennitur homo / in ea augetur / r̄ c̄is vir
tutibus: in vitaspatrum dixit quidam ab
bas. Lruda regula si mittatur in flumē sta
tim dissoluit / cocta non / ita est homo ha
bens sapientiam carnalem / qui non est ten
tationū igne decoctus. Nemo igitur ppter
tentatiōum multitudinē turbetur neqz for
midet cor eius / quia si eis non consenserit /
nihil nocebunt ei / sed maxime sibi prodes
runt: Et tātū de prima turba pusillanimi
um qui appellant tentati. Finc de sc̄da.

De Pusillanimo

De Pusillanimo
causam dicit

¶ Secundum Gen
pusillanimum est cor qui
non timet deum r̄ deridet in
corde suo r̄ fr̄ gaudi. Et qui
non timet deum r̄ deridet in
corde suo r̄ fr̄ gaudi.

¶ Tercio
quodammodo dicitur dominus boni
coris amē et terra eius r̄ etiam ferri
mores r̄ reges inferius in lectura
eius imperius in corde suo in eis
tunc ad hāc alportus / nulla tentatio
mordax nullam sententiā tentatio
tenent in hāc caritate: no leuare h̄
in nationes dicitur multationes nullā
tentationes r̄ celebrationes / v̄ q̄
prohibitiones r̄as p̄p̄ta boni r̄ caritatis
h̄ glosa. v̄ q̄ caritatis r̄ caritatis
coris in non dicitur glosa. De p̄p̄ta
se impetores dicit. Et in v̄ q̄ caritatis
ferendū cor caritatis. Sed his r̄ q̄ dicit
dicit: Respondo r̄

¶ Quarto
quodammodo dicitur dominus boni
coris amē et terra eius r̄ etiam ferri
mores r̄ reges inferius in lectura
eius imperius in corde suo in eis
tunc ad hāc alportus / nulla tentatio
mordax nullam sententiā tentatio
tenent in hāc caritate: no leuare h̄
in nationes dicitur multationes nullā
tentationes r̄ celebrationes / v̄ q̄
prohibitiones r̄as p̄p̄ta boni r̄ caritatis
h̄ glosa. v̄ q̄ caritatis r̄ caritatis
coris in non dicitur glosa. De p̄p̄ta
se impetores dicit. Et in v̄ q̄ caritatis
ferendū cor caritatis. Sed his r̄ q̄ dicit
dicit: Respondo r̄

¶ Quinto
quodammodo dicitur dominus boni
coris amē et terra eius r̄ etiam ferri
mores r̄ reges inferius in lectura
eius imperius in corde suo in eis
tunc ad hāc alportus / nulla tentatio
mordax nullam sententiā tentatio
tenent in hāc caritate: no leuare h̄
in nationes dicitur multationes nullā
tentationes r̄ celebrationes / v̄ q̄
prohibitiones r̄as p̄p̄ta boni r̄ caritatis
h̄ glosa. v̄ q̄ caritatis r̄ caritatis
coris in non dicitur glosa. De p̄p̄ta
se impetores dicit. Et in v̄ q̄ caritatis
ferendū cor caritatis. Sed his r̄ q̄ dicit
dicit: Respondo r̄

¶ Sexto
quodammodo dicitur dominus boni
coris amē et terra eius r̄ etiam ferri
mores r̄ reges inferius in lectura
eius imperius in corde suo in eis
tunc ad hāc alportus / nulla tentatio
mordax nullam sententiā tentatio
tenent in hāc caritate: no leuare h̄
in nationes dicitur multationes nullā
tentationes r̄ celebrationes / v̄ q̄
prohibitiones r̄as p̄p̄ta boni r̄ caritatis
h̄ glosa. v̄ q̄ caritatis r̄ caritatis
coris in non dicitur glosa. De p̄p̄ta
se impetores dicit. Et in v̄ q̄ caritatis
ferendū cor caritatis. Sed his r̄ q̄ dicit
dicit: Respondo r̄

De Pusillanimitate.

CXXIII

¶ De secundis pusillanimo
qui dicuntur Aridi.

Secundum gen'

pusillanimatorum est eorum qui dicuntur Aridi/derelicti/in devoti/duri/frigidi. Et qui sunt illi inquis? Respondeo

z dico.

¶ Primo: q' reperiantur homines boni quibus tamen est terra enea z celum ferreum non habent irriguuz inferius in sensua litate neq' superius in ratiõe/ nulla in eis suavitas sed sola asperitas / nulla dulcedo sed amaritudo/ nullum sentimentum devotiõis sentiunt in suis exercitijs z dei servitijs/ sicut orationes/ ieiunia/ meditationes/ missarum auditiões/ aut celebrationes / vigilie/ predicationes/ itaq' propter hanc ariditatem frigiditatem/ duritiam/ putant se a deo relictos in ira/ non esse in gratia. Se reprobos se imperfectos esse. Et inde valde turbant/ formidantq' cor eorum. Sed ais z quid facient? Respondeo z

¶ Dico secundo: q' nõ debent inuicem turbari quia ariditas hec non est signum ire dei aut q' homo sit imperfectus. Et quare? Respondeo z

¶ Dico tertio: q' quia penitentia devotiõis non est signum penitentię grę z sensus devotiõis non est signum inexistentis gratie. Nam sicut sensus peccati seu tentationum ad peccatum homini non nocet ad salutem nec a charitate dei separat q's diu s' sensus non cõcurrit: ita quoq' ex simili/ sensus devotiõis z sentimentum spiritualis dulcedinis z consolationis/ nõ assecurat hominem ipsum fore in statu gratie gratum facientis nec reddit eum perfectionem ex hoc alijs.

¶ Dico quarto: q' absentia devotiõis non est signum absentie gratie. Neq' devotiõis gratia huiusmodi sublata homines a deo reprobaturum indicat nec etiam imperfectiorẽ ceteris facere preualet.

¶ Dico quinto: q' pares esse possunt in charitate coram deo z ille qui spirituali consolatione perfunditur z ille qui ea privatur.

¶ Dico sexto: q' si diligenter penset/ magis picitari poterit ille q' devotiõis dulcedine pfunditur q' is cui hec denegat. Sed ais z cur ita? Respondeo z

¶ Dico septimo: q' hoc est propter illusiones diabolicas p' quã frequenter consolationes z dulcia sentimenta ingeruntur. Non nunq' em' vt ait Berson simplicibus/ devotiõni vacare querentibus huiusmodi spiritualium consolationum subtractio utilior est quã eorum cõcessio/ maxime eis qui nõ diu exercitatos habent sensus/ ad distinctionem boni z mali. propter illusionem diabolicam: q' nullatenus angelus tenebrarum transferre se solet in angelum lucis seu transfigurare/ vt decipiat: pot' namq' mirabilem imittere dulcedinem/ ita q' homo vix credere possit aliud/ quin a deo fuerit tanta suavitas: sed hoc malo fine facit. Sed ais Primo: quomodo potest hoc demon facere. Secõdo: quare z q' fine hoc faciat. Tertio: qd homini sic faciendum sit de hoc. His tribus questiunculis absolutis / perge ad reliqua si q' habes. Tu appellas questiunculas/ ego eas magnas esse questiões iudico/ z magnoz indigere ingenio/ vix breuiter respondebo sicut doctor noster rñdit in tractatulo presenti.

¶ Prima q'stio Quomodo diabolus possit consolationes imittere in diuino seruitio.

De primã que

stione dico: q' ad eã intelligenda/ necessaria sunt nobis septem lumina: q' vbi producta fuerint / clare videbimus quẽadmodum diabolus possit illudere homini devoto. Primum lumẽ est anime duplicitas. Secundum est spiritus angelici subtilitas. Tertium est spiritus humani firmitas. Quartum est sensualitatis imbecillitas. Quintum: est demonis astuta potestas. Sextum: est tentationis modalitas. Septimum: est hominum defectuosorum periculositas. Ad hec septem lumina incensa videbis ad primam questionem responsionem.

X ij

De Pusillanimitate. CXXVI

reddenda. Et rursus tertio contigit / cum
priorem gratiam consolationis / quasi nibi
lipendo abiecerit / reuertitur ad deum / in
sians pro alia accipienda quando sibi pla
uerit / quasi dignum sit: vt deus ad eius
beneplacitum semp sit paratus. Donetq
sibi iuste quancuncqz et quodcuncqz po
stulauerit. Hec est illa vana presumpcio
tania/mala et periculosa confidentia: que
nonnullos se deuotos putantes / possidet.
Sed non sic est de illo: qui auxilium diui
num: tamen et animo / dulcedines querit /
pro suis necessitatibus / ad resistendum ten
tationibus: qui querit peccatorum suorum
remissionem / non spiritualiter consolatio
nem / quilibet puram dei querit misericor
diam / non singularem suauitatis gratiam
qui iuxta domini sui beneplacitum / cum
labore et dolore eidem seruit / non consolati
ones hic sed in futuro querit. Et is si qua
consolatio offeratur / eam cum timore et hu
mili gratiarum actione accipit / et cum rece
dit / non tristior inde: neqz ad seruiendum
deo legnior fit. Nam iste salutē suam ope
ratur cum timore. Prius quasi cum timore
reite in veritate / prius in varietate: iste fi
deliter alter facilius. Hic propius stipen
dis militabat deo: alius / nisi mercedem a
deo hic recipiat consolationis militare re
mit: et tantū de secunda questione.

Ad tertiam que
stidē de psonis defectuos
lis. Dico primo / qz tribus
personis / defectuosis / passio
natis in capitibus debilita
tis / aut alias lehis in suis naturalibus: de
quibus dictū est in septimo lumine psulen
dum est: vt contra inuisibilis hostis insi
dias. hec obseruet. Primo deum et sanctos
sepe inuocent. Secundo propriū sensum
non sequantur / sed alios consulant: et etiam
consilijs acquiescant. Tertio nimietate ex
ercitioz / tam corporalium / qz spiritualiū / se
iplos non grauent. Quarto occasiones
quas poterint / fugiāt. Quinto cōtra passi

ones suas viriliter laborēt nullo modo eis
locum dent / neqz eis cedant. Nam si semel /
iterum et iterum passionibus cesserint / des
uenient paulatim ad hoc: vt cum eis volue
rint resistere / difficulter aut minime illud
poterint: ex quo vsus et consuetudo est alte
ra natura. Et capiamus exēplum de pusil
lanimitate. Sit quis naturaliter timidus
et in naturalibus quibusdam defectuosus /
huic si coram multitudine quippiam agen
dum incubuerit / poterit facilius spiritus
nequā (deo id ad probationem et exercitatis
onem huius permittente) passionem timos
ris in tali in tantū incentari / cum naturali
um eius defectuum adiūmēto: vt quasi to
tus itupefiat / visusqz et auditus vsu qua
si intermitrat: imo et sensu tactus / quasi ins
tercepto per totum corpus spasma recurrat
et frigido quodam perfusus sudore velut as
mens in terram cadet: quem admodum expe
riencia in nonnullis docuit. Qui grauissi
me passioni timoris / semel aut bis experte
si is de quo loquimur cesserit / et iuxta supra
datum consiliū se viriliter propter com
periam difficultatem / et presumptam con
fusionem / eidem se non opposuerit / deueni
et ad tantam indubie pusillanimitatem / qz
vix aut nunquam curabitur: immo videbi
tur / quanqz fantastice et diabolo illudente
qz potius vellet / mortē subire: qz tali operi
vbi tantam expertus est difficultatem ite
rum intendere. Consonat huic exēplo no
stro illud philosophorum de non nullis se
mel grauitate / et quasi vsqz ad mortem vul
neratis: qui / vt aiunt: si sanguinem postmo
dum viderint / aut fortiter de sanguine fan
tasiauerint / incopin et spasma facilius pas
tientur: propter id quod prius experti sunt
incōmodum et periculum / et tantum de il
la tertia questione. Septem doctrine res
picientes deuotos et indeuotos sanos tam
men.

Sed ais / et quid facient illi: qui defectuosi
non sunt / si cut priores / sed sani et in natura
libus incorrupti? Respondeo / qz tales siue
sint deuoti / siue indeuoti / et aridi. hec sepre
obseruent diligenter / et fm ea se rezant.

¶ Dico primo / qz deuoti siue virides sus
X iij

De Pusillanimitate.

CXXVII

figurat se in angelis lucis. Hoc ergo timens dum ei/ qui tanta delectatione omnia facit/ nedum sequit aspectu/ corpus destruat per imoderatam exercitacionem/ ac deinde necesse habeat/ non sine magno spiritualis exercitij detrimento/ circa debilitati cura corporis occupari.

¶ De tertijs pusillanimitibus qui dicunt inquieti.

Tertium genus

pusillanimitum est inquietorum. ipsi sunt scrupulosi/ conscientiosi. Solent enim/ ait Berfon: etiam pusillanimites reddere non nunquam deuotioni intendentes nimia conscientie scrupulositas: que vtiq; non est bona. Et hec scrupulosi/ quauis ex multis vitijs possit: de tribus tamen precipue et plerisque haberi solet: scilicet. primo de peccatis venialibus. secundo de confessione. tertio de oratione: que scdm ordinem videbimus.

¶ Descrupulosi s propter venialia peccata.

Quidam inquam sunt

scrupulosi de peccatis venialibus: vtpote cuius quis de venialibus et leuibus peccatis (sine quibus ista vita/ vix aut nullatenus transiri potest) et pene de omni acione sua/ continua quasi sibi format conscientia: plus huiusmodi ponderans lance iustitie/ qm diuine misericordie: et hoc presertim vltra debitum/ ac si sua iustitia tantum/ et no dei potius misericordia saluandus sit.

¶ Prima questio.

Et quid agendum inquis talibus est? exaudire debet verbum dni in themate/ non turbetur cor vestrum/ neq; formidet: et deponere dicit huiusmodi inordinatos scrupulos ad consilium sapientium. Et cur ita? propter tria. Primo propter periculum/ quia contingere potest/ nisi huiusmodi scrupulos inordinatos deponat/ vt illud q; prius pecca-

tum non erat/ ex eo fiat peccatum/ ex scrupulo conscientie: quicquid enim contra conscientiam est/ peccatum est. Secundo propter damnatum: quia nec potest hic talis gratiam percipere: qui de mortali quod non est/ format sibi scrupulum conscientie: non enim auctor gratie deus habitare vult in tali conscientia/ est quiesca et turbida: quippe cum de eo scriptum sit/ in pace factus est locus eius. Tertio propter errorem/ notare enim debent pusillanimites scrupulosi/ q; non semper tenemur agere meliora vel meliori modo quo possumus/ maxime sub obligacione peccati mortalis: quin deus omnipotens/ quauis hoc posset a nobis licite exigere/ qm ipse dominus/ et nos serui eius: non sic tamen agere voluit/ sed contentus est: vt certa que dedit nobis/ precepta seruemus: quod si fecerimus/ sufficit sibi/ et manebimus in eius dilectione et gratia. sicut dicit Scorus et Berfon post eum.

¶ Secunda questio.

Sed queris secundo: nunquam ergo sic contentus ero occupando me iuxta precepta? Non dici hoc/ sed q; non plus teneris: tamen hoc non ideo dicit/ q; ita superficialiter viuere debeas. Sed debes emulari etiam meliora carissima. Nam beati/ qui ita currunt/ et sciunt iustitiam in obsequendo tanto et tam dulci/ bonoq; domino: vt possederis aliquid/ supererogare domini sui preceptis contendant/ et non solum: vt dicit beatus Bernardus. Languere circa precepta/ sed probare etiam que sit voluntas dei bona et beneplacens et perfecta. Roma. xij. Et non solum peccata vitare mortalia/ sed etiam pro posse venialia: de quorum numero erat noster ille bodie puer natus benedictus Joannes/ de quo canitur/ Antra deserti/ teneris sub annis/ ciuium turmas/ fugiens peristi/ ne leui saltem maculare vitas fame posses/ prebuit birtum etc. Sumptum ex Euangelio: Luc. xij. vbi dicit puer autem crescebat/ et confortabatur spiritus: et erat in desertis vsq; ad diem ostensionis sue ad Israel. Et prudenter quidem. O beate Joannes: quia nisi fugisses/ nedum leui fame/ sed et letali facto/ vitam frequenter maculauisses: quis enim inter homines

Marginal notes in a smaller script on the left edge of the page.

De Pusillanimitate. CXXVIII

oculus non vidit,
 Quinto/ Erit tibi etiā in hoc seculo iudicialis in eius seruitio voluptas et pax. pax enim multa diligentibus leges tuas. Dic mihi o seculi huius amator/ qualis tibi pax/ quā bonum et iocundū fuit tibi seruire diabolo carni et mundo/ perpetua tibi cordis tristitia/ conscientie remorsus/ anxietas/ tribulatio indefinens/ et non nisi quedam insana/ furibunda/ fantasticaque leticia/ nimirū omnes mihi sunt testes/ qui huiusmodi sunt/ quotiens queso tales dicunt abstractis et seculi temporibus/ o quā felices estis. Et quidem verū: quia secunda conscientia/ quali iuge cōiuriū. Et iugū domini suaue sub quo inuenitur requies animabus. Et si non cor poribus/ e contra de mundanis.
 Sexto/ Sed reliquisti dominū deum tuum/ et durum/ asperumque tibi dominū diabolum elegisti. et redet te eius seruitiū/ tenta est ecce et expertus es/ quā sit seruire diabolo et displicet. Redi ergo o frater ad cor. dic sursum et vadam ad patrē meum. Redi audacter/ accipiet te/ non repellet. Redite ad cor preuaricatores. Reuertere Reuertere sunamitis/ Es ut sandt Johans tag/ per in diuinen alten dienst/ melius et tolerabilius est vtiq; quā dira illa seruitus/ in qua non relinquatur quies tibi/ neq; die/ neq; nocte.
 Septimo/ Non turbetur cor tuū/ neq; formidet non indignabitur tibi quia abes/ recessisti/ modo in veritate et toto corde ad eū conuertaris. Non est deniq; quod tamen multi timent/ difficile ei seruire. Sed facile admodū/ fac quod potes et ei sufficit: imo non totū erigit a te quod potes/ sed pauca precepta dedit que tua potentia supat multum: quia plura supererogare potes que tibi precepta non sunt. Sola igitur precepta facito/ et satis est/ fac quārum scis. Si nescis aliqua/ roga vt tibi suā voluntatē patefaciat/ et eam agnoscere niteris si vltra illā tuam diligentia/ manserit nescientia/ iam non imputabit tibi ad culpā. Sic tibi solum bona voluntas seruiendi deo/ et placebis deo. Si prudēs/ bonus homo nō irascitur seruo etiam stolido: dummodo eum viderit voluntatis bone/ nunquā irascetur/ putas tibi bonus dominus/ pater noster/

qui est in celis/ super oia benedictus: non plane. Itaque pusillanimes confortamini et nolite timere/ sed confidete pusillus grex/ quia cōplacuit patri vestro celesti/ dare vobis regē eternū/ in secula seculorū Amen.

De scrupulosis ppter confessionē.

Scrupulosi sunt scri

pulsi de confessione inueniuntur enim quidem qui cum competenter et si non sufficienter confessi fuerint de peccatis suis/ non sunt contenti/ sed semp scrupulum habent se nondum debite confessos esse/ fatigantes seipos et confessores/ scilicet cum reiteratione confessionis: presertim de leuibus peccatis/ modici ponderis. illic iuxta Psalmite vocem trepidantes/ vbi non erat timor. Sed quid inquis: qui tales sunt facient? Tres regulas obseruabunt. Nam confiteri debent breuiter honeste [Kurtzlich/ zuchtlich/ vffborlich.]

¶ Prima regula est/ confiteri succinctim et breuiter plane expedit talibus scrupulosis: vt non sint nimis arce conscientie: circa peccata minora in confessione exponenda/ sed succinctim: et breuiter quali i genere eis sufficiat talia explicare. Veniale enim de necessitate nunquā cadit sub obligatione confitendi sacramentali in specie: quanquā quādoque perutile sit: sed sufficit generalis confessio. Nam venialia per diuersa delentur/ vt generali confessione/ oratione dominica/ runctione pectoris/ aque benedictae aspersione: vt in nauicula dictus est. Maiora vero et ea in quibus esset anime periculū/ studeant cognoscere. et illa in specie diligenter detegere: et tamē non inhoneste. Super quod est sequens regula.

¶ Secunda regula est/ confiteri bono biliter. Nam quedā cogitationes turpes et execrabiles blasphemie/ et etiā luxurie: non ita grosse sunt confitende: prout occurrunt/ sed sufficit vt dicant: vt confessor mentem confitentis intelligat/ seruata honestate loquendi: quā posteritas admiserit: licet eū confessioni necessaria sit humilitas, non tamen

Sermones

men/ propter sacramenti & confessoris reuerentiam/ excluditur bonetas/ sicut in nauicula dictum est.

¶ Tertia regula est confiteri cessabiliter. Sciunt pusillanimes scrupulosi/ qd si in confessione sua/ magis se inquietent qm tranquillare: dummodo tamen firmi & fixi iudicium de mortali peccato in se non habeant: tunc cessandū cum superiorū & peritorū consilio foret/ a frequentatione confessionū/ & fiducia/ nihilominus celebrandū/ atq; humiliter dicendū: Domine non in iustificationibus meis/ prosterne preces meas ante faciem tuam/ quia multe sunt. Et scio qd si milleies confiterer/ & districte discutere volueris me/ non ero mundus in conspectu tuo. Sola nāq; misericordia tua domine/ mundabit me/ ideoq; in multitudine misericordie tue/ introibo ad altare sanctum tuum in timore/ tūc qd te plus offenderem si dimitterem/ qm si accessero/ eo qd tu in meis mortali iustitia fieri iussisti: & ego multis debitor sum/ pro quibus orare teneor.

¶ Dico quarto/ qd nulli debet esse dubium/ quin talis humiliatio plus accepta sit deo/ qm nonnullorum vana presumptio/ qui post confessiones suas/ & qualicumq; alia exercitiola/ se dignos & bene mundos reputant/ & quasi intrepide ad illa terrificadiuina myteria accedentes. Secus autē esset vbi haberetur quasi fixa/ & certa conscientia de peccato mortali. Illud em̄ esset confitendum/ non sic de veniali: vt dictum est in prima regula. Sed ais/ & vnde quis scire potest/ quādo non habeat in se fixum/ & firmum iudiciū de peccato mortali:

¶ Respondeo & dico quinto/ qd ex hoc sepius agnoscere possunt: qm si in similibus casibus eos mouentibus/ ab eis requirentur/ dicerēt: tales casus minime fore peccata mortalia. Simile habes in tractatu de pollutione/ iij. vbi dicit. Decipiuntur multi ex simplicibus/ ex hoc quia distinguere nesciunt inter ea que portio superior anime agit per consensum/ & ea que portio inferior patitur absq; superioris rationis assensu. Darent igitur sepe alijs salubre consiliū/ qui nesciunt prestare sibi/ quare sic est/ ob turbam certe passionū simul ir-

ruentū tumultuantem & rixantem. Et tunc memorandū est sancti Bernardi consilium sup hac re. Erat em̄ ex discipulis eius quidam tantis inquietatus humilis scrupulosus: vt celebrandū nullo pacto audeat accedere. Cui dixit deuotus Bernardus/ & circumspiculus/ postquā hoc percepit. Uade frater hic/ & in fide mea celebres/ obediuit discipulus/ & famulus. Ille scrupulosus omnino perpetuo discessit/ laudanda & prolixa imitanda tam istius patris industria & fiducia/ qm illius fratris fidelis obedientia. Diceret aliquis ex simplicibus vtiā talis enet Abbas vel Prior noiter/ qual' erat Bernardus: crederem facilius imperanti. Tunc vero dum superioris mei parū sapientiam conspicio/ non audeo/ conscientiam meam/ & salutem sue fidei/ tali pacto committere. Quisquis ita dicit/ & sapit/ errat & desipit. Non enim commisit te & salutem tuā in manus hominis: quia prudens aut plurimū literatus & deuotus: sed quia est tibi secundū regularem institutionem preceptus & prelati/ qm obtemperas tibi/ non vt homini/ sed vt deo iubent. si tamē quod iubet non est contra deū. Et sepe tanto erit obedientia tua deo placetior/ tibiq; fructuosior/ quāto est indignior/ ille cui propter deum subici non refugis. Laetas ad exercitium. Tunc quere securitatem/ nec ad illa accipiscaris/ in graue tuas diuinationis & presumptionis fouea decille. Sed ais/ & quid si prelati viderentur non esse contra deum/ scia mihi. Querit hoc in Pisanelia in verbo obediens a primo. hoc modo: qd si vobis bitat subditus vris: quia precipit huic contra deum vel non: Respondeo scdm Ray. Debet obedire/ nisi dicit tale in quo nullo modo excusaret: ergo ignorantia puta contra articulum fidei/ precepta vel prohibitiones dei/ vel contra generale statutū ecclesie. Aliiter enim in dubijs obediendum est extra de temp. ordi. ad aures. Quinetiam bonū & sine quo potest esse salus debz dimitti/ propter obedientiaz. xi. q. iiij. Quid ergo. A. ubi dicitur/ aliqua do debet per obedientia bonum quod agitur intermittere. be. Thomas & Boss. A. Dic generaliter/ quādo cunctis subditus non per cōuenientē inquisitionē ar-

De Pusillanimitate

De Pusillanimitate.

CXXIX

tificari/debet obedire/ & obediendo excusa
 tur/etiam si dubitet circa preceptū dei: id
 est verum quod sibi mandā sit contra dei
 preceptū. xxiii. q. i. quod culpa. Hec ibi.
 Dico sexto/ q̄ per hanc cessationem/ plus
 quietabunt tales scrupulosi/ q̄ per confes/
 sionis continuatiōem. Nam quicunq̄ in
 huiusmodi cogitatioibus/ specificē nimis
 velle descendere in confitendo eas/ & mul/
 tum scrupulosus circa illas esse. Hic pro/
 culdubio non ex hoc cōsequitur pacem cor/
 dis/ sed potius oppositum/ & dat occasio
 nem inimico/ se multo amplius inquietari
 d. & recandi: quemadmodū nōnunq̄ con/
 tingit/ qui latratus canū mitigare conātes
 pronunciant eis panē: vt sic saltem latrare ces/
 sent. At tamen cōmuniter videmus per op/
 politū fieri: quia minime cessat/ imo frequē
 tius eum/ qui panē proiecit/ durius latran/
 do infestāt. Nam in nōnullis est tam arcta
 conscientia: vt quāto magis eam scobare per
 confessiōem conant/ tanto amplius/ quasi
 inde fedant/ propter plura nouiter ex frica/
 tione pullulantia: quādo tamē frequenter/
 modice aut nulle sunt reputatiōes/ & sciētia
 talis non firmat melius/ q̄ dimittēdo eas
 in pace & quiete/ & q̄ solū ymbre lachryma/
 rum riget: & sic secundata celestis dono gra/
 tie solidet. Talibus ergo scrupulosis/ valde
 expedit/ cum cōsilio suoz superiorū/ & alio
 rum virozū prudentiū/ ac deum timētium
 cōtra suos scrupulos agere: vt sic tandē asue/
 scant eos nō timere: sic domificatores asue/
 facti/ ambulāt secure & itrepide supra tecta
 altissima/ vbi nō sic practicari/ statim forēt
 (si huiusmodi attentaret) in piculo vite.
 Dico septimo & vltimo/ q̄ huiusmodi co/
 gitatiōes execrāde sunt blasphemie siue lu/
 turie: de quibus in scda regula dictū est. Nō
 em̄ delectant deuotos/ sed cruciāt/ nec sunt
 hois sed diaboli eas suggerētis/ vñ nec im/
 putabunt homini ad demeritū/ sed reputa/
 bunt potius eidē ad meritū/ & purgant ani/
 mam paciētis eas magis q̄ maculēt/ pro/
 pter laborem quē hō mēte perfert in pu/
 gnando contra easdem/ quic qd nempe ho/
 minē affigit cōtra suā voluntatē & nō pla/
 cet nec delectat non facile in talibus tentatoz
 nocere potest: vere sunt hec diaboli factioz

nes/ inimicus humani generis/ impugnat
 hominē stercoreibus pessimaz cogitatioū
 veluti in obli dione urbium vel castrorum
 fieri cōsuevit cum stercoreibus doacarum.
 Terretq̄ repentino strepitu q̄ piam & hor/
 rorem mittit quasi in opinare prout simili
 bombardaz cōitruo/ impugnatōres muni/
 tionū agere consueverunt. Et quēadmodū
 ioculatores & trifatores pueri horrore inu/
 sitatis motibus siue gestibus incutere noue/
 runt. Cum itaq̄ talia fieri inceperint talia
 non cures. D frater. Neq̄ multū cum his
 litiges s; potius irrideas. Dic cum illo pa/
 tre in Vitalpa. in talibus experto mundis
 cia tua sup te demō/ dñs mibi adiutor/ q̄
 em̄ immūdus spiritus es in mundicia opus
 tuū est/ teq̄ terrores tuos nō timeo/ qz euz
 q̄ venturus est iudicare viuos & mortuos &
 seculum p ignē/ defensorē habeo. Sic ergo
 timore tali obiecto perge viā quā cepisti te/
 nendo. Sequere dñm tuū fideliter cū pec/
 catoribus & publicanis/ sint illi tibi in ex/
 emplū/ de quibus Evangelii insonuit/ imi/
 sce te eis/ eos nō spernit neq̄ te/ingere te in/
 turmā/ vbi bea Maria Magdalena/ Ma/
 theus/ latro Petrus & ceteri multi peccatoz
 res congregati sunt/ dño appropinquāte
 Si forsitan recepisti a dño deo tuo & alio
 domino seruitiū ad tempus/ carnem loqr
 Mundum & diabolum. Redito ad priorē
 dominum. Crede mibi melius seruitiū est
 hoc/ q̄ illud: non reperies honestius neq̄
 vtilius/ dic quid fructū habuistis in his d
 quibus non erubescitis. Cur tam vili dño
 bacenus seruiuisti diabolo & mūdo & car/
 nī: & quidem admodū crudeli qui tibi non
 pepercit sed pessimē tractauit. Redito vt p̄
 dixi/ ad antiquū dominum [gang in dinē
 alten diēnt] Et festum iam beati Joānis
 in quo famuli seruitia mutare solent. Sed
 non recipiet me inquis quia sponte & sine
 rationali causa ab eo discessi. Recipiet pla/
 ne/ quomodo non recipiet se offerentē/ cum
 deuantem & abscedentem requirat. Pastor
 ouem perditam/ & mulier dragmam/ pater
 deniq; filium prodigum suscipiens. Nihil
 ergo super hoc dubites/ clamat vt venias
 & reuertaris/ Reuertere Reuertere sumami/
 tis/ reuertere vt intueamur te: quacūq; ho/
 2

Sermones

ra ingenuerit peccator, Cur tenuis seruire ei / q̄ tibi tam fideliter seruiuit / te quesuiuit / z portauit vt pastor ouem / imo in turpissimis tuis eiciendis seruiuit / fecistis me seruire in peccatis vestris / ysa : mirabatur Joannes Baptista cum videret Iesum vt agnum / imo vt alinum (cum tamen agnus esset) onustum ditellis duabus stercozum nostrorum peccatorum originalium z actualium / z exportantem / eya inqt agnus dei / qui tollit peccata mundi. Sequamur ergo dominū / simus serui eius / z hic habebimus gratiam z pacem / z alibi gloriam. Si placet diffusius dicere poteris ex summa predicantiū in verbo seruire.

¶ De scrupulosis ppter orationē.

Tertij z vltimi

scrupulosi sunt de oratione. Sunt enim quidam / qui eū psalmū aut orationē dixerint non cū actuali intentione sed intellectu subrepta euagatione / quā humana infirmitas non potest ex se vitare repetere z resumere iterū atq̄ iterū non cessant / atq̄ contingerere potest / z quantumcūq̄ reiteret / id qd̄ reiteratum est fiat ita insipidum / z quādoq̄ plus q̄ id quod prius negligenter z inaduertenter fuit persolutum. Qui tales sunt debent pro sua consolatione tria aduertere. Primo: ecclesie obligationē. Secdo: humanam infirmitatem. Tertio: diuinam misericordiam. Primo: Aduertite ecclesie obligationem / aduertant illi reiterantes orationes suas / q̄ ecclesia non obligat ad actualem intentionem / quāquā bonū sit. Sed tantum vt ore persoluantur. Non ergo necesse est vt reiterent quod semel dictum est / licet in aduertenter putant / sed curēt vt de sua negligentia doleant z confiteantur / z qd̄ iniunctum fuerit loco negligenter actorum solum reddant. Et pro maiori fundamento z euidencia. Nota Petrus de pal. dist. xv. quart. q. ij. z Beron de sollicitudine ecclesiasticorum circa finem z in tractatu de oratione / z Gabriel super Lan. Nota p̄o

q̄ materia orationis cadit principaliter sub precepto / vt Beron z Pet. de pal. Nota secundo q̄ deuotio exterior cadit sub precepto s̄m Pet. de pal. z de illa intelligitur cap. dolentes. Nota tertio q̄ deuotio interior non cadit sub precepto / quia est actus interior s̄cōm Petrū de pal. sed sub precepto vi uino. Item Anthoni. parte. ij. tit. ij. cap. ij. dicit. Sed quid de horis omiſſis nunqd̄ tenetur restaurare totum respondeo secundum Archi. ex equitate deberet sibi iniungi in penitentia si posset. Sed tamen non est necessarium. Sed in hoc penitentia est arbitraria sicut in alijs. Et idem sentire videtur Pe. de pal. in. iij. Item in pisanella in verbo hore canonice dicitur: penitentia de obmissis horis arbitraria est sicut alie. Item vide etiam Angelicā z Rosel. Secundo: aduertite humanā infirmitatē. Sunt homines quidam qui naturaliter / aut ex infirmitate actualiter si uixibiles nimis habent fantasias / z uoluit noluit / quasi ad leuem uenti flatum ad alia a proposito / facillime distrahuntur. Et de talibus intelligi volumus precedentem considerationē. Non autē de his qui fortes sunt ex natura in suis organis / sed quasi animales z bestiales / ex sua carnalitate z corpore / mala consuetudine ad omnia spiritalia pigri / z ad cuncta q̄ carnis sunt prompti / qui z sponte quasi tempore persolutionis horarum suarum / quia eis non sapiunt / assument sibi cogitationes de exterioribus in quibus eorum animus plus deliciatur / aut tanta somnolentia / ex mala sua consuetudine / z diabolo ipsi seductente / obruuntur vt uix recolant de unico uericulo totius hore q̄ persoluisse putant. Talibus enim timeo grauissimū instigare purgatorij. Si tamē euaserint perpetuum incendium nisi hic debite conterant z satisfaciant pro taz grauibz z quasi affectatis negligentijs. Non est nostre mentis tales excusare / aut occasionem male litetatis eis dare. Sed nec in superioribus intentionis nostre extitit preferre simpliciter aridos deuotis. Sed sicut bichic z ibi / z vicenerſa / pusillanimes z pauperes uoluntatis suscepiimus q̄rum ad presens attinet consolari / z tam ipsos quam alios / ad cau

De Pusillanimitate.

CXXX

te operandum suam salutem exhortari.
 Tertio: aduerte diuinam misericordiam.
 Resum bis scrupulosi sed etiam omnibz
 predictis pariter consultum sit / z nō de sua
 iusticia / sed de mera dei cōfidant misericor
 dia. Sicqz ponderent suam negligentiam
 vt bene preponant dei infinitam clementi
 am. Mem. nerint illius cōmunis dicti / vl
 tra posse viri / non vult deus illa requiri.
 Gratias ergo domino deo nostro qui fecit
 nobiscum / secundum magnam misericordi
 am suam. Sed nunqz ideo nos segnes eri
 mus z abutemur eius clementia z tanto z
 tam bono domino erimus ingrati: ita vt
 eo minus attenti simus cū astamus ei orā
 tes / absit fratres mei presertim a nobis qui
 ecclesiastici sum? / quos viuere fecit in ocio
 de laboribus populi vt expediti / liberius
 sibi in quortidianis laudibus z orationi
 bus / seruire possimus. Stas o miles quis
 quis es / in cōspectu regis terreni z oculos
 ab eo non deflectis nec faciem / sed maxima
 attentione / cū mori nō omnium modestia ani
 maduertis natus z voluntatem eius. Et
 cur cum stas ad orandū dominū deū tuū:
 tam vagabundus existis? in Uirraspa. di
 git abbas Serapio quia sicut milites im
 peratoris cum ante ipsum stant / non debēt
 deetra aut sinistra respicere / ita z monach
 us allūtat in conspectu dei z intentus sit
 omni hora in timore eius nihilqz sit qd de
 aduersis malis cum terrere possit: hoc san
 cri prophete obseruabant / ideo z dixerunt
 iurantes viuere deus / ante eius conspectum
 sto qd ytiqz de tali assilētia oportet intel
 ligi vt dicitur in collectis. Si bene recolo
 Et Dauid ait. Ad te leuaui oculos meos
 qui habitas in celis: Ecce sicut oculi seruo
 rum. Sed ais si sic animū occupare opoz
 teret multis occuparer. Sed dic queso si
 mentem tuam non ita in spectu dei fistis
 nunqz a deo quiesces: nunquid eam statu
 es in conspectu viliorum z turpissimarum
 rerum. Dic queso / quid melius est statue
 re tuas cogitatioēs in deo z celestibus / an
 statuere eas i vindicta / ollis / cacabis / z fla
 sconibus in alca in pyramidibus / in cartis
 in feminarum pudicijs in stercoribus di
 uitarum / z similibus vilibus. Oportet ve

lis nolis vt aliquid pre oculis mentis tue
 habeas / itaqz si non honesta habueris / tur
 pia habebis z hec qdē sine vtilitate illa au
 tes cum vtilitate. Quos z quot queso frus
 ctus / ex oratiōe deuota in qua attente deo
 assūtis consequeris? In numeros plane / il
 luminabitur tibi tuus intellectus / vnde q
 so sanctis doctoribus tanta scientia / plane
 non tam virtute studij qz orationis testes
 sunt beatus Augustinus qui ait / oratione
 melius soluitur dubia qz inquisitione alia
 Et beat. Tho. de se fatebat / qz oratione po
 tius quā lectiōe doct^r fuit: ad amorē deniqz
 qz inflāmat vñ qso nō tepoz inno alior / qz
 ex orationis defectu / descendit ignis de ces
 lo / ad orationem Helie. iiii. Re. i. Item cō
 forat / christo oranti apparuit Angelus cō
 fortans cum. Valet deniqz ad alia in nu
 mera / que scire si volueris aut dicere / con
 sulte summā virtutum de oratione. Floues
 uerat illas oratiōis vtilitates dominus no
 ter iesus christus vnde z nos adeo dilige
 ter instruere voluit ad orandum / vix enim
 est aliquod opus / ad qd ita diligenter ins
 truxerit / ipse enim docuit quid orandum
 z vbi z quando z quomodo z quo fine z q
 necessitate. Flimirum noluit nos negligē
 ter addiscere / quod adeo diligenter voluit
 docere. Verecundum est discipulis christi
 ignorare quod magister eorum diligentissi
 me docuit. Et nedum docuit sed z ipsemet
 frequentaui / vt patet per decursum euang
 gelij in multis locis. Sed z discipuli eius
 act. i. Item Jacobus Alphei ex vtero ma
 tris sanctificatus ex assiduitate orandi con
 traxerat in genibus suis duriciam camelo
 rum. Eberhardus centies in die / z centies
 in nocte / ante deum genua flecebat. Et be
 atus Martinus / etiam moriens / inuicuz
 ab oratione spiritum non relaxabat. Et de
 Paulo heremita legitur qz mortuus quasi
 orabat / vnde habuit signa orātis ore z mā
 nibus in celum electis: cum inueniret san
 ctum cadauer eius appodiatū arbori a bea
 to Anthonio qui de eo ait / patet qz assis
 due / qstunqz oraret dñm viuus / qui non
 desinit orare mortuus / z grandis attentio
 erat in patribus egypti / qui inter oranduz
 neqz oscitabant / neqz spuebant vt allegat

y ij

Sermones

Petrus de pal. Et quidem dum oraret habuit digitos manuum suarum / quasi flamma accensos. Si quis honestum quod facile sit hoc officium scire et dicere volueris confusile summam Lugd. de oratione. Sed queris Quot sunt cause scientie erronee? Respondeo deo breuiter quod multe assignantur in presentiarum tamen solum quinque discutendas esse statui. Prima est: discendi negligentia. Tenetur enim primo quilibet christianus scire aut discere / ea que sunt credenda: ut symbolum Apostolorum. Secundo: ea que sunt appetenda et speranda / ut orationem dominicam / in qua continetur quicquid est ordinate petendum et sperandum. Tertio ea que sunt facienda et dimittenda / per dilectionem dei et proximi contenta in decem preceptis / que sunt regula omnium (dicente veritate Mat. xij. Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei) Quarto: ea que sunt ecclesie communiter vulgata precepta / ut de precipuis festiuitatibus / de necessitate confitendi et eucharistiam sumendi / atque de quibusdam alijs sacramentis ecclesie venerabiliter percipiendis. Quinto: tenentur singuli homines scire ea que ad eorum statum sunt pertinentia vel officium ut religiosus ea que ad suam religionem pertinent Episcopus / iudex / consiliarius / artifex. Et ea que ad eorum officium pertinent similiter scire sine quorum scientia non potest alius quis debitum actum exercere. Et hoc turpe est mechanico primo velle arte discere quam eam iam debet exercere. Sic turpius est cuilibet in officio licito existente si nescit ea que sunt officij sui exercere ut iunctis matrimonio / electis ad officia et similia. Nam qui ignorat ignorabit. I. Cor. xiiij. Et fatuus virginibus Mat. xxv. Amen dico vobis nescio vos et clausa est ianua. Secundo: oritur erronea scientia / ex querendi erubescencia / puta cum quis habere potest quos in dubijs consulat / et querere erubescit. Tales enim veram prudentiam (que idem est cum discretionem et ab erronea conscientia sola secat liberare) nunquam attingent immo in demonis tentatione interim succumbent ut diffuse probat Cassianus coll. ij. Moyse cap. xi. Primo exemplo Serapio

nis qui iuuenis existens. Scrutendo abobati Theoni / per demonis tentationem tam diu in furti panis conscientia durissima detentus est / quousque peccatum eorum sensibus agnouit. Secundo exemplo Samuelem iuuenis a deo electi. I. Regum. iij. quem deus pater suo colloquio noluit intrare nisi semel et iterum / ab Hele sacerdote te seniore doceretur. Tertio exemplo beati Pauli / quem conuersum deus per semetipsum statim intrare noluit / sed ait ei. Act. ix. Surge ingredere ciuitatem et dicatur tibi quod te oportet facere. Qui denique Paulus propter hoc solum ascendit Ierosolimam / ut euangelium quod per miracula plurimam gentibus predicauerat priuata ac domestica ex animatione / ferret cum epistolis contuli (inquit Gal. ij.) Cum illis euangelium quod predicauit inter gentes / ne forte inuenum currere aut cucurrissem. Quis iam queo tam presumptor et cecus qui se audeat suo iudicio et discretionem committere. Cum yas electionis indignum coapostolorum suorum collatione tenetur. Sicut qui talis est / quia a domino viam perfectionis nunquam periret / qui habens unde valeat at cruciari / doctrinam seniorum vel instituta contempserit paruipendens id eloquium quod oportet diligentissime cultodiri. Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi / maiores tuos / et dicet tibi. Deutero. xxxij. Sed cautus esto ne quolibet seniores consulas / sed consilio Cassiani utaris / qui cap. xij. de Abbate appolline pulchre exemplificat / quem videro si placet. Tertio: oritur erronea scientia ex supbia pinnata puta quod quis non humiliat intellectum suum ut seque melioribus et sapientioribus se velit credere. Contra quod Apo. ij. cor. damat. Lapitantes oem intellectum in obsequium christi hoc est (ut exponit Vasari. de Argentina in pendio theologic / quod quilibet in credendis plus debet sentire fidei quam sibi et in agendis plus debet alijs credere quam sibi. Itaque qui vult erroneam scientiam deuitare / fugiat superbiam et amplectetur humilitatem. Nam vera discretio non nisi vera humilitate acquiritur: ut dicit Cass. vbi supra cap. x. Cuius humilitatis non ficti: hoc erit prima probatio. Si

De Puffila

De Puffillanimitate. CXXXI

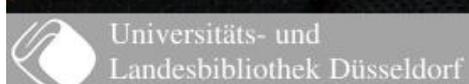
universa non solum que agenda sunt: sed etiam que cogitantur/ seniorum referunt examini: vi suo nihil iudicio credens: illorum per omnia diffinitionibus acquiescat: ut quod bonum vel malum: debeat iudicare eorum traditione cognoscat. Que institutio non solum per vera discretionis viam iuvenem trahit recto docebit cedere. Verum etiam cum etis fraudibus inimici et insidijs servabit illesum. Nullatenus enim decipi poterit: quisquis non suo iudicio/ sed maiorum vivit exemplo.

Quarto ex affectus maliuolentia oritur [vñ vñd geschicklichait der bertzigungen] soler homo secundum quod est diversimode passionatus: aliter atque aliter iudicare. Nam captus amore iudicat amara pulcherrima: cum tamen sit vere turpis secundum omnium aliorum: extra hanc passionem extremum iudicium. Sed et sui pius/ dum ab hac passione postea domini adiutorio liberatur. Sic et de omnibus passionibus alijs/ sit odium/ delectatio/ invidia/ timor etc. Homo primo considerat clare/ dum extra passionem fuerit constitutus etc.

Simile de existere in nebula: qui hoc non ita considerat/ sicut posteaque nebula exierit. Inde prudenter dicit Guilielmus Parisiensis/ in Summa virtutum: quod talibus credere non oportet/ de agendis: sicut nec submersi de naufragio/ aut somniantes de somniis/ sed cum euaserint/ et excitati fuerint. plane sepe inclinat affectus inordinatus/ conscientiam ad id quod homo tunc appetit: et sic facit eam a sua rectitudine deviare. Perdit enim homo omne iudicium cum res transierit in affectum: vides per oculos crocei coloris iudicat porcum album croceum/ et omnia que pillos videri. Sic dum oculos passionis alicuius habetas/ ante oculos intellectus peruerso iudicas/ sicut dixi. Inde et Latho ait. Ira impedit animum/ ne possit discernere verum/ quod nedum de ira/ sed et de alijs multis passionibus verum est. Unde Augustinus de ciui. dei. A quibusdam vocant morbi/ aut perturbationes anime hoc verum esse putant in duobus iudicijs Daniel. xij. vbi dicitur/ auerterunt sensum suum/ glosa a recto. Declinauerunt oculos suos ne vi-

derent celum/ glosa .i. celestia non cogitant/ rent. Et sequitur/ neque recordarentur iudiciorum iustorum/ glosa siue dei siue bonitatis siue nature que omnibus ad bonum insita sunt. Et vnde puenit hec pueritas iudicij/ plane causa subiungitur sicut et premiata fuerat erant enim ambo vulnerati amore eius scilicet Susanne. Unde et vni eorum dicit Daniel. species decepit te/ et concupiscentia suauertit cor tuum.

Quinto: oritur ex aliorum vicioz grauioruz feculentia hoc ex habitibus vicioz acquisitis [von ingesessener boszheit] sicut passio subuertit iudicium rationis: sic et habitus malus/ habitus enim et dispositiones viciozorum intellectum cecant. Sic et lumen vere intelligentie vix habere possit. Et similiter viciozorum habitus a deo debilitant voluntatem et affectum/ ut sibi mundus sapiat non celestia/ terrena non diuina. Testat hoc dante nati tarde nimis/ de hac presenti penitentes vita. Erramus inquit. Sap. v. in via veritatis/ et iusticie lumen non lucet nobis/ et sol iusticie non est ortus nobis lassati sumus in via iniquitatis/ et perditionis/ et ambulauimus vias difficiles/ viam autem domini ignorauimus. Sunt hi mali habitus iterum illa irudinum calida que Thobiam excauerunt. Legit Thob. ij. quod Thobias fatigatus operibus misericordie proiecit se in lectulum/ cui irundo tributum ventris soluens stercore calida oculis iniecit/ et excauit. Stercora calida irudinum vicia sunt lasciuie et superbie nam ut dicit glosa ibidem. Fido irundinis suppositus dormit qui leuitati lasciuie/ et superbie se incautus subijcit. Talis nimirum in oculis intellectus et iudicij excecatur ut secundum suam malam habitacionem iudicet. Assignatur et alie cause erronee conscientie quas si voles poteris addere ex medela anime. Questio est. An equaliter sit conscientia in omnibus. Respondeo deo quod non. Nam reperitur septuplex conscientia. Prima dicitur cauteriata id est corrupta/ et proprie est perfidorum precipue hereticorum: Apost. i. Thib. iij. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide/ attendentes spiritibus erroris/ et doctrinis demoniorum/ in hipocrisi loquentium mendacium/

De Pusillanimitate.

CXXXII

¶ Tertia Conscientia est nimis artata / hoc est conscientia anserina / cum sub ponte aut fornice / quâcumcûq; alta / timet ne caput verberatur / et impiget ad foramen. Et in hoc est femina prudentior anseri: que erecta ceruice intrat portas ecclesie. Non igitur vi vna sola prudentia anserem superat / sed quæ etiam discedit a pluuia. Et platina in felice secundo: refert de quodam imperatore exigue stature: qui tamē ceruicem flectebat / intrans Romam / sub altissimis arcibus: quo risum se fecit omni populo. Tales sunt nimis arte conscientie / quia pre timore inordinato / se ad viam flectunt / et nihil audent. Item stant sub pluuia contumelia rum et aduersitatum / nescientes quid agere debeant: putantes / quia omnia pati debent: quales erant Machabei. pri. Machab. secdo. Plurimi Israelite / persecutiōis tempore fugientes ad antra deserti: quas cum gentiles die sabbati prouocarent ad bellum / bellare nolebāt / conscientiam nimis: aut tantam habentes: ne frangerent preceptum de sanctificatione sabbati. Dixeruntq; / Nos riamur in simplicitate nostra / quæ et fecerunt. Sed ais / tamē dicitur beatus vir / qui semper est pauidus. Et Gregorius dicit bonarum mentium est et? Respondeo. non dico / quia omnis arta conscientia sit mala / sed dici nimis arta alias bona est: si non fuerit misericordia. Nam dicit sapiens / ne quid nimis. Quæ autem dicit Gregorius bonarum mentium est et? Intelligence secundum Bersorium in floribus.

¶ Quarta Conscientia est tranquilla / sed non bona eorum / qui peccant sub spe veniæ: tandem consequēde. Vel dicunt in corde suo quod deus non requirit ista. Quale conscientiam nonnunquam habet etate iuuenes / vel moribus. Quos Salomon pmonet dicens: prouerb. pri. Fili mi / si te lactauerint peccatores: ne acquiescas eis. Assimulatur tales tranquillam sibi conscientiam formantes / maniacis et freneticis / quorum infirmitas est ideo maxima / seu periculosissima: quia medicine remedia / nec admittunt / nec cognoscunt. Quam ob rem beatus Ambrosius inquit: grauissime peccas / si ignoras gra-

uissime: id est periculosissime: quia remedium non admittunt / vel ignorant. Talem etiam conscientiam habent hi: qui ex crassa ignorantia vel affectata. Nolunt scire ut bene agant / et iniquitatem sepe meditantur in cubili sue conscientie: quam tamē iniquitatem / propter suam ignorantiam nequeunt agnoscere. Et est vitulina. vitulus lasciuens ducitur ad macellum. Sic illi in gaudio ad infernum / gaudium hypocrite intar puncti.

¶ Quinta Conscientia est perturbata / et non bona: nec est incontinentium / der ynbebeben. Hec est canina rodens / mordens / poitea cauda adulans. Hec conscientia non est bona: nonnunquam desperationi proxima / qualem habent hi: qui crebre in eadē peccata labunt: et quam peniteant / tamen propter lapsus frequentiam / propter quendam desperationem impulsus gemunt et conturbantur. Quales vocat in septimo Ethico. Philosophus. Incontinentes similes infirmis: qui in eisdem febribus recidiuant. Quos Christus ante medicum consolatur cum Petro querenti. Quoties in me peccabit. s. de die frater meus / et dimittat eum? Respondit. non dico tibi septies / sed septuagies septies. i. scdm oēs doctores / toties quoties penitebit: Math. xvij. Noli igit.

¶ Sexta conscientia est infirmata: nec est continentium: non tamen virtuosorum: eorum videlicet qui conuersi ad dñm deum recogitant in amaritudine anime sue annos suos: Isa. xxxvij. Qui grauiter adhuc sentiunt. aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis a deo influce: Ro. vij. Tales sepe ob sinceram diligentiam: ne deum offendant / in paruis vbi nullum extat peccatum: sibi turbam faciant conscientiam. Nonnunquam ad hoc temptatiōe demonis: ut in perplexitate ruant. Vitium enim aliquando mouetur ad hoc doctrinis insipientium hominum. De quibus Apostolus Cor. vij. Percutiētes eorum infirmam conscientiam in Christum peccatis. Quos tamen idem Apostolus specificat ibidē. x. Omne quod in macellum venit manducate: nihil interrogantes propter conscientiam /

¶ iij

